

ugotavlja avtor idealistične in realistične podstave romana in se zaustavlja ob stilističnem vprašanju pripovedne (romantične) ironije, ki ga poučno obrazloži tudi ob zgledih iz Prešerna. Ista dvojnost kot v miselnih podstavah romana se kaže avtorju uvoda tudi v jeziku. Jurčič je jeziku preprostega ljudstva spretno pridružil jezik izobraženih slojev; tega je moral pogosto šele ustvarjati, dočim je onega tako rekoč zapisal iz naroda. V poglavju o Jurčičevi odvisnosti od Scotta poudarja Koblar, da se je v Jurčičevem spominu zgodba Scottovega »Starinoslovca« sicer močno ukoreninila, da pa vendarle ne more biti govora o kaki odvisnosti ali posnemanju. Pač pa je treba ugotoviti, da se je Jurčič v oblikovnem pogledu marsičesa naučil od Scotta (zlasti romantične ironije). Tako se Koblarjeva sodba o tem zanimivem vprašanju strinja s sodbo Fr. Levca in dr. Iv. Prijatelja in stoji v opreki z onimi, ki govore o popolni Jurčičevi odvisnosti od Scotta.

Teksta prireditelj ni spreminjal razen v pravopisnem pogledu; opremil ga je s podrobnimi opombami, v dodatku pa je natisnil Levstikovi pismi, ki se tičeta »Desetega brata«.

Koblarjeva izdaja »Desetega brata« ne bo le izvrstno služila šoli, temveč bo radi novih literarno-kritičnih pogledov in podrobne oblikovne in vsebinske analize zanimala tudi literarnega zgodovinarja. Janez Logar

Pearl S. Buck: **Mati**. Poslovenil Vladimir Levstik. Založba Tiskovne zadruga v Ljubljani 1936, strani 290.

Ameriška pisateljica, ki živi na Kitajskem, si je iz mnogoličnosti azijskega življenja izbrala drugačno snov kot v Dobri zemlji (DS 1935, 120). Kakor pri nekih živalskih vrstah (ujede, čebele) prevladuje ženski spol, tako je tudi pri mnogih rodovih na prvem mestu žena in mati. Tudi v tej povesti je mož ženi le del materinstva, ne on sam (109), ljubi ga zato, da dobi od njega otroke in da ji pomaga pri delu za družino. V takem ozračju je le žena prebujena, mož pa je obsojen, da ostane otrok v materini senci. Življenje, ki mu je osnovna misel ohranitev rodu, je izoblikovalo tip matere s prijetno pokorščino stari tradiciji, a iz dalje udarjajo v ta svet glasovi o svobodi in pravici. Mož ubeži in se več ne vrne v družino, kjer je bil poleg matere podoben nedoraslemu dečku. V komunistični revoluciji, kateri se pozneje pridruži mlajši sin, tudi imajo glavno vlogo ženske; medtem ko so moški boječi in malodušni, gredo ženske navdušene za svoja načela vriskajoč na morišče. — Vsa dolga povest je preprosta zgodba o trudih in bojih matere, ki mora na malem, večinoma z visokimi davki najetem kosu zemlje preživljati tri nedorasle otroke. In ko dorastejo, ji najmlajšega sina obglavijo zaradi komunizma, slepa hčerka umrje kot žrtev na pol bedastega moža in njegovih neusmiljenih sorodnikov, le starejši sin nadaljuje staro življenje, ki ga je živela tudi sama. Ko se oglasi novorojenec mladih dveh, se tudi ona vzbudi iz gorja in potrnosti v novo življenje, ki mu je že v davnini smeri začrtal Konfucse. To je močna kultura z večjo obveznostjo družabnih oblik kot pri nas, ki ljudi sili, da znajo izbruhe strasti in čustva zadrževati, skoraj nekak stoicizem. A ker je poudarek na površini, se pri višjih slojih le prevečkrat širi pod njo okrutnost, lokavost in notranja raz-

uzdanost, brezbriznost čustva, ki ga je Nietzsche imenoval dionizično. Pri nižjih slojih sta zunanja oblika in čustvena notranja vsebina še v srečnem skladju, tako da se njihova nraavnost skoraj ne razločuje od naše: Enoženstvo, vest in radovoljna pokora za greh. Ako je pisateljica dobro zajela ta življenjski nazor, potem Kitajec nima globljega religioznega čustva; toliko bolj pa so razvite oblike morale, ki se zde dokazilo Nietzschejevega nazora, da so pojmi dobro in slabo le druge besede za to, kar je koristno ali škodljivo za ohranitev družine in rodu. — Smisel življenja in vse veselje je le v tem, da se ohrani rod, ne uživanje ali pravica in svoboda. V tej deželi se pravica kupi le za denar, za reveže ni pravice ne zemlje, za kar pa se že vzdigujejo komunistične revolucije. A naša mati razvije še iz starih korenin čudovito visoko človeštvo, ko spreminja nejasno hrepenenje svoje duše v delo in ljubezen do otrok. Včasih tudi v njej prevlada razdvojenost, da mora z razumom govoriti svojemu srcu in nagonom, vobče pa jo drži materinska zavest v sreči naravnega organizma. Sirotno slepo hčerko ljubi prav s krščansko ljubeznijo. Tu se zdi, da je pisateljica segla v najlepšo globino kitajske nraavnosti. Drugod pa čutimo mesto narave še bolj pridvignjeni zanos Walta Whitmana, kot bi osebe hotele reči: »glejte nas!« Narava se hoče razkazovati v svojih animaličnih posebnostih: Žena ljubi hrano kakor zdrava žival, mož po obilnem obedu zadovoljno zakruli, starka ima tak pohlep po jedi, da se ji cede sline, življenje je materi v radost, celo starka s ponosom opravlja mala dela. Čeprav nam ne gre sodba, koliko je kitajskega in ameriškega občutja, moramo le reči, da je Buck prekosila samo sebe. Povest je ulita kakor zvon, niti en stavek ne zveni prazno. Tudi prevajalec se je vidno potrudil za lepo slovenščino. Ostal ji je časopisarski delj 75, dovršni supin: odnesla podojiti (109), ki bo pa menda že dobil domovinsko pravico, solnce, svetiljka, otenek, zrazati (62), oblikovala (19), spovila (12), predno poleg preden, činila zrnje 78, lavkarji.

Dr. J. Šilc

Roland Dorgelès: **Leseni križi**, Prevedla Ivanka Klemenčič. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1935, strani 274.

Pisatelj sam pravi, da ta roman iz svetovne vojne »ni kopija vojnih dogodkov, ampak preustvarjena resničnost«, torej zavestna umetnost, življenje dvignjeno v obliko in očiščeno, ne brutalnosti, ampak slučajnosti osebnega pogleda, da bo vsak bojevnik lahko dejal: To so tudi moji spomini. Zestoba francoske umetnosti se vedno vrača od valovanja in kipenja časovnega čustva, ki grozi težišče pomakniti v nov ritem stvari, k trdnemu idealu klasicizma iz preteklosti. Francoska miselnost je bolj dejavna kot spoznavna, pozornost je obrnjena na aktivno stran resničnosti, medtem ko nemška sega v pasivnost in notranjo dinamiko: francoski jezik nima pravih trpnih oblik, v nemškem pa prevladujejo. Predpogoj aktivnosti pa je stabilnost, opora za dejanje, ki si jo je zgradil francoski duh v davni zlati dobi kot jasen ideal o človeku, domovini, državi in umetnosti. Na tej poti Francoz vse laže in prešerneje obvlada življenje in nedoločno nastajanje kot v teži stvari pogreznjeni človek. Strahota vojske sredi blata, krvi in ognja postaja znosna v jeziku francoskega genija, ko govori skozi usta pro-